

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

İlahiyat Fakültesi

Ders İzlenesi

Ders Kodu : 181117071
Ders Adı : Ahkam Ayetleri Tefsiri (Muamelat)
Öğretim Elemanı : Doç. Dr. Fatih TOK
E-Posta : ftok@ogu.edu.tr
Görüşme Gün ve Saatleri : Çarşamba 10:00-12:00 ve 14:00-16:00
Ofis : İlahiyat Fakültesi 1. Kat 121 nolu oda

Ders Hakkında

Dönem : 2024-2025 Bahar
Gün ve Saat : Perşembe 15:00-16:30
Kredi/AKTS : 2/3
Eğitim Dili : Türkçe
Öğretim Türü : Yüz yüze
Derslik : Amfi 1
Ders Türü : Seçmeli

Önkoşul Dersleri

Dersin Amacı

Bu ders öğrencilerin, ahkâm tefsirleri hakkında genel bilgiler edinmelerini, Kur'an'da yer alan ibadet ile ilgili ayetlerin tefsirlerini ve söz konusu ayetlere istinaden çıkarılan ahkâmları öğrenmeleri ve bu çerçevede özellikle dört fikhî mezhep (Hanefî, Şâfi, Mâlikî ve Hanbelî) tarafından ortaya konulan farklı görüşler hakkında bilgi sahibi olmalarını amaçlar.

Dersin Öğrenim Çıktıları

Dersin Öğrenim Çıktıları		Yeterlilik Türü (Bilgi/Beceri/Yetkinlik)	Ölçme Yöntemleri
1	Tefsir çeşitlerinden ahkâm tefsirlerine dair bilgi sahibi olur	Bilgi	Sınav
2	Ahkâm ayetlerini ve özellikle muâmelât konularına dair ayetleri bilir	Bilgi	Sınav
3	Muâmelât ile ilgili hükümleri ve farklı görüşleri öğrenir	Bilgi	Sınav
4	Kur'an'dan nasıl hüküm çıkarıldığını keşfeder	Yetkinlik	Sınav
5	Ahkâm konusundaki farklılıkların sebeplerini öğrenir	Yetkinlik	Sınav
6	Tefsir metotları hakkında bilgi sahibi olur	Bilgi	Sınav
7	Mezheplerin Kur'an ahkâmı konusundaki farklı görüşleri öğrenir	Bilgi	Sınav
8	Ahkâmların kaynakları hakkında değerlendirme yapabilir	Yetkinlik	Ödev

Ders Kaynakları

Temel Ders Kitabı:

Muhammed Ali Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri (Revâi'ü'l-Beyân fî Tefsîr-i Âyâtî'l-Ahkâm min el-Kur'ân)*. Ter. Mazhar Taşkesenlioğlu, Şamil Yayınevi ts.

Ebubekir el-Cessas, *Ahkâmu'l-Kur'ân*. Ter. Mehmet Keskin, Ankara: İ'tisam yayınları, 2018.

Yardımcı Kaynaklar:

İmam Kurtubî, *el-Cami' li-Ahkâmi'l-Kur'an*. Ter. M. Beşir Eryarsoy (İstanbul: Buruç yay. 2015)

Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kuran Dili I-X*, 3. Baskı, Eser Neşriyat ve Dağıtım, İstanbul 1979.

Sâbûnî, *Safvetü't-Tefsîr*, Ter. Sadrettin Gümüş-Nedim Yılmaz, İstanbul: İz Yay. 2003

Ders Politikaları

- **Ders Süresi ve İşleyişi:** Ders toplamda bir buçuk saat sürecek ve tek blok halinde işlenecek şekilde planlanmıştır.
- **Dijital Araçların Kullanımı:** Ders sırasında cep telefonu, tablet, dizüstü bilgisayar, ses kaydedici, kamera, vb. kişisel elektronik/dijital cihazlarla dersin herhangi bir bölümü izinsiz kaydedilemez.
- **Devam Durumu:** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Ön Lisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği 16. Madde gereği “Öğrenci, teorik ders çalışmalarının %70'ine, laboratuvar ve uygulama çalışmalarının %80'ine devam etmek zorundadır. Öğrencilerin derslere devamları, dersi veren öğretim elemanı tarafından izlenir. İlgili yönetim kurulu ile görevlendirilen öğrenciler, izinli sayılır. Sağlık raporu, derslere devam yükümlülüğünü kaldırmaz.” Dersi DZ notu dışında tekrar etmek zorunda olan öğrencilerin devam zorunluluğu bulunmamaktadır.
- **Engelli Öğrenci Desteği:** Sizin için engel oluşturabilecek durumlarla (görme, işitme vb.) ilgili olarak doğrudan dersin hocası ile iletişime geçiniz. Ayrıca engelli öğrencilerimizin karşılaşacağı zorlukları en aza indirmek ve engelleri ortadan kaldırmak amacıyla üniversitemizin bir Engelli Öğrenci Birimi bulunmaktadır. Durumunuzla ilgili olarak bu birimle iletişim kurmalısınız.
- **Sözlü ve Yazılı İletişim Etiği:** Ders esnasında öğrenciler saygı göstererek ve nefret söylemi kullanmadan yorumlar yapabilir. Yazılı iletişimde de bu kurallara uyanız, kopya çekme ve intihal konusunda son derece hassas olmanız gerekmektedir. Sunumlarınızda veya yazılı ödevlerinizde herhangi bir kaynağı kullanırken yazarları ve web materyallerini referans göstermeyi unutmayın.
- **Grup Çalışmaları ve Ekip Çalışması Etiği:** Grup çalışmaları sırasında tüm öğrencilerin eşit katılım göstermesi ve iş birliği içinde çalışması beklenmektedir. Grup içinde herhangi bir anlaşmazlık yaşanması durumunda, bu anlaşmazlık öncelikle grup üyeleri arasında çözülmeye çalışılmalıdır. Eğer sorun çözülemiyorsa, durum derhal öğretim elemanına bildirilmelidir.
- **Ödev Teslimi:** Özellikle vize sonrası ek puan talebinde bulunan öğrenciler için ekstra ödev seçenekleri sunulursa, ödevler, öğretim elemanı tarafından belirlenecek bir konu çerçevesinde hazırlanmalıdır.

Haftalık Ders İçeriği

Hafta	Konu Başlığı	İlgili Kaynaklar	Ödev/Görev/Okuma
03-07 Şubat	<u>Ders Hakkında Genel Bilgilendirme ve Giriş</u> Ahkâm ayetleri ve bu konuda yazılan tefsirler hakkında bilgi verilecek. Ders izlencesi açıklanacak	Bedrettin Çetiner, “Ahkâmü’l-Kur’ân”, TDV İslâm Ansiklopedisi, (İstanbul: 1988) 1/551-552. Muhsin Demirci, <i>Tefsir Tarihi</i> , 36. Baskı (İstanbul: İFAV, 2016), (Fıkhî Tefsir bölümü) s. 219-229.	İlgili kaynakta zikredilen DİA maddesi (Ahkâmü’l-kur’ân) okunacak
10-14 Şubat	<u>Sihir</u> Sihirin gerçekliği, sihir öğrenmenin hükmü, sihirbaz hakkındaki hüküm <u>Temiz Yiyeceklerin Helal, Kötü Yiyeceklerin Haram Kılınışı</u>	Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (2. Ders) 1/48-71. Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (7. Ders) 1/138-152.	Bakara 2/102. Bakara 2/172-173. Verilen ayetlerin mealleri ile kısa bir tefsiri okunmalıdır. Okunacak tefsirler konusunda Sâbûnî’nin <i>Sâfvetü’t-Tefasir</i> ile Elmalılı’nın <i>Hak Dini Kur’an Dili</i> tefsirleri tavsiye olunur.
17-21 Şubat	<u>Kısasta Sizler İçin Hayat Vardır</u> Kıyas hangi öldürme durumlarında uygulanır, hangi durumlarda uygulanmaz, kıyas nasıl uygulanır? <u>İslam’da Savaşın Meşruiyeti</u> Cihadın ne zaman ve hangi ayetle farz kılındığı, Mekke haremde savaş	Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (8. Ders) 1/153-170. Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (10. Ders) 1/204-221.	Bakara 2/178-179. Bakara 2/190-195. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.
24-28 Şubat	<u>İçki ve Kumarın Haram Olması</u> İçki nedir? Haram olan kumar çeşitleri nelerdir? <u>Müşriklerle Evlilik</u> Ehl-i kitap kadınlarla nikah haram mıdır? Kendisiyle evlilik haram olan müşrikler kimlerdir?	Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (13. Ders) 1/255-270. Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (14. Ders) 1/271-279.	Bakara 2/219-220. Bakara 2/221. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.
03-07 Mart	<u>Çok Yemin Etmenin Yasak Olması</u> Yemin-i lağv, ilâ yemini ve yeminin keffareti. <u>Çocuk Emzirmenin Hükümleri</u> Çocuk emzirmek anneye farz mı? Süt haramlığı doğuran süt emme süresi ne kadar? Çocuk emziren kadının nafakası nasıl tespit edilir?	Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (13. Ders) 1/294-304. Sâbûnî, <i>Ahkâm Tefsiri</i> , (18. Ders) 1/336-348.	Bakara 2/219-220. Bakara 2/221. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.

**İslam'da Boşanmanın
Mesruiyeti**

Boşanan kadının iddeti,
ayetteki kur' lafzının anlamı,
ricî ve bain talak, muhallilin
yaptığı nikah.

10-14 Mart

**Kocası Ölen Kadının İddet
Bekleme Süresi**

Kocası ölen kadının iddeti ile
ilgili ayetler arasında nesih var
mı? Kocası ölen hamile
kadının iddeti ne kadar?
Kocası ölen kadın ne kadar
yas (ihdâd) tutabilir?

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (17.
Ders) 1/305-335.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (19.
Ders) 1/349-358.

Bakara 2/228-231.
Bakara 2/234. Ayetlerinin
mealleri ve kısa bir tefsiri
okunmalıdır.

**Evlilik Yapılması Haram
Olan Kadınlar**

Mehir ne kadardır?
Evlenilmesi haram olan
kadınlar kimlerdir? Mut'a
nikahı ve hükmü nedir?

17-21 Mart

**Karı Koca Arasındaki
Geçimsizliği Gidermenin
Yolları**

Nüşûz halindeki kadına karşı
uygulanacak tutumlar. Karı
koca arasını düzeltmek için
seçilen hakemler akraba
dışından olabili mi?
Hakemlerin boşama salahiyeti
nedir?

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (26.
Ders) 1/442-464.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (27.
Ders) 1/465-4479.

Nisâ 4/19-24.
Nisâ 4/34-36. Ayetlerinin
mealleri ve kısa bir tefsiri
okunmalıdır.

24-28 Mart

Arasınnav Haftası

**İslam'ın Yetimlerin
Mallarına Verdiği
Ehemiyyet**

Sefih kelimesinden maksat
nedir ve sefihin malına engel
konulur mu? Vasilerin
yetimlerin mallarından
yemelerinin hükmü nedir?

31 Mart-04
Nisan

**Yiyeceklerden Helal Ve
Haram Olanlar**

Hangi hayvanların etlerinin
haram olduğu, Şer'i
boğazlamanın nasıl olduğu ve
yırtıcıların avlandığı
hayvanların etlerinin hükmü
araştırılacaktır.

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (25.
Ders) 1/428-441.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (31.
Ders) 1/527-539.

Nisâ 4/5-10.
Mâide 5/1-4. Ayetlerinin
mealleri ve kısa bir tefsiri
okunmalıdır.

**Hırsızlık ve Yol Kesmenin
Cezası**

07-11 Nisan

Hırsızın eli hangi şartlarda ve nereden kesilir? Yol kesenlerin hükmüne dahil olan muharib kimdir? Ayette verilen hükümler arasında tercih yapılabilir mi?

Lian ile İlgili Hükümler

Lian ne zaman gerekir? Lianın yapılış şekli nasıldır? Lian sonrası evliliğin durumu ne olur?

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (33. Ders) 1/556-569.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (43. Ders) /133-148.

Mâide 5/33-40.
Nur 24/6-10. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.

**Ganimetlerle İlgili
Hükümler**

14-18 Nisan

Ganimetlerin hükümleri ve dağıtılması. Bazı mücahitlere fazla pay verilmesi. Ganimetlerden ayrılan beşte bir pay.

**Cepheden (Savaştan)
Kaçmak**

Düşmanın sayısı ne kadar olursa kaçmak haramdır?

**Ganimetlerin Taksim Usulü
Hakkındaki Hükümler**

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (37. Ders) 2/43-49.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (38. Ders) 2/51-56.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (39. Ders) 2/57-63.

Enfâl 8/1-4.
Enfâl 8/15-18.
Enfâl 8/41. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.

Zina İlgili Hükümler

21-25 Nisan

Bekar ve evlilerin zinasının cezası, recm ve sopa cezası, zimmî bir kişinin zina cezası, zina cezasının tespiti.

**Zina İftirası İle İlgili
Hükümler**

Muhsan kim? Şahitleri adalet durum. Bir topluluğa zina iftirasında bulunmak.

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (41. Ders) 2/77-114.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (42. Ders) 2/115-132.

Nûr 24/1-3.
Nûr 24/4-5. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.

**Hz. Aişe'ye Atılan İftiradan
Sonraki Hükümler**

Yeminini bozanın keffareti, Kafir ve fasıkı lanetmek caiz mi?

**Ziyaret Hususunda İzin
İstemenin Adabı**

İzin kaç kere istenir, maremlerin odasına izinsiz girilebilir mi?

**Halvet Vakitlerinde Odalara
Girmek İçin İzin**

Çocuklar kaç yaşında baliğ olur? Küçük çocuklara faz ve ibadetler emredilir mi?

28 Nisan-
02 Mayıs

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (44. Ders) 2/149-170.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (45. Ders) 2/171-182.
Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (48. Ders) 2/231-244.

Nûr 24/22-26.
Nûr 24/27-29.
Nûr 24/58-60. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.

Cahiliye ve İslam'da Evlat Edinmenin Hükümü

Evlat edinmek caiz mi? Zihar haram mı?

02-09 Mayıs

Verasetin Yalnız Akrabalıkla Olması

Davete İcabetin Adabı

Davetsiz yemek, düğün evinde yemek yedikten sonra oturmak. Hicap emri kimlere yönelik?

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (52. Ders) 2/281-288.

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (55. Ders) 2/329-338.

Ahzâb 33/6.

Ahzâb 33/53. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.

Talakın Hükümleri

Talak mubah mı mahzurlu mu? Talak-ı sünni nedir? İddet bekleyen kadının evden çıkabilir mi?

12-16 Mayıs

İddetin Hükümleri

Hamile kadının iddeti ne kadardır? Boşanan her kadına eve ve nafaka verilir mi?

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (68. Ders) 2/515-530.

Sâbûnî, *Ahkâm Tefsiri*, (69. Ders) 2/531-5542.

Talâk 65/1-3.

Talâk 65/4-7. Ayetlerinin mealleri ve kısa bir tefsiri okunmalıdır.

20-30 Mayıs Final Haftası

Ders Değerlendirme

Değerlendirme Türü	Açıklama	%
Ara Sınav	Ara sınav ilk yedi haftada işlenen konuları kapsayacaktır. Sınavda toplam 10 soru bulunacak ve 40 dakika süre verilecektir. Sorular klasik sınav formatında olacaktır. Bu nedenle, özellikle dersteki anlatımlara ve ders kitabındaki konulara dikkat etmeniz önerilir.	30
Ödev	Ayetlerden çıkarılan hükümler ve kaynakları hakkında nasıl bir anlamaya sahip olduğunuzu ölçecek bir ödev olacaktır.	20
Final	Final sınavı ara sınav sonrasında final haftasına kadar işlenen konulardan yapılacaktır. Sınavda 10 soru olacak ve 40 dakika süre verilecektir. Sınav klasik tarzda olacaktır. Final sınavı için ara sınav sonrasındaki konulara çok dikkatli çalışmanız önerilir.	50
Bütünleme	Bütünleme sınavı final sınavının telafisi mahiyetinde olup aynı şekilde 10 soruluk bir klasik sınav yapılacaktır.	
Toplam		100
Harf Notu	AA: 85 / BA: 75 / BB: 70 / CB: 65 / CC: 60 / DC: 55 / DD: 50	

AKTS - İş Yüğü Tablosu

Etkinlikler	Sayısı	Süresi (Saat)	Toplam İş Yüğü (Saat)
Ders Süresi (Sınav Haftası Dahil Haftalık Toplam Ders Saati)	14	2	28
Sınıf Dışı Ders Çalışma Süresi (Tekrar, Pekiştirme, Ön Çalışma vb.)	14	2	28
Ödev	1	8	8
Kısa Sınav			
Kısa Sınav Hazırlık			
Sözlü Sınav			
Sözlü Sınav Hazırlık			
Rapor (Hazırlık ve Sunum Süresi Dahil)			
Proje (Hazırlık ve Sunum Süresi Dahil)			
Sunum (Hazırlık Süresi Dahil)			
Ara Sınav	1	1	1
Ara Sınav Hazırlık	1	10	10
Yarıyıl Sonu Sınavı	1	1	1
Yarıyıl Sonu Sınavı Hazırlık	1	15	15
		Toplam İş Yüğü	91
		Toplam İş Yüğü / 30	3,03
		Dersin AKTS Kredisi	3